

آخرش چه می‌شود؟

شبکه جامعه‌شناسی @SocioNetNovember 28, 2022

به قلم کیومرث اشتریان
رییس انجمن علوم سیاسی ایران

اینکه چه می‌شود، بستگی به رفتار شما دارد. روز سه شنبه هفته گذشته در محوطه دانشگاه تهران از نزدیک شاهد رخدادها بودم. هر کسی می‌تواند شرح خود را از آنچه دیده است بیان کند. من به شرح وقایع نمی‌پردازم. تحلیل بسیار ساده‌ای از پیامدهای رفتارها را از منظر خود می‌نویسم.

شما اگر در برابر اعتراضات مسالمت‌آمیز از خود خشونت به خرج دهید:
اولاً: معترضان کینه به دل می‌گیرند.

ثانیاً، به تدریج ترس‌شان از خشونت شما زایل می‌شود و این برخوردها برای شان عادی می‌شود.
ثالثاً، احساس شجاعت و غرور می‌کنند.

رابعاً، دیگران هم بتدریج به آنان می‌پیوندند.

خامساً، اعتراضات در زندگی همگان نهادینه و پایدار می‌شود و به بخشی از زندگی روزمره‌شان تبدیل می‌شود و به شکل دیرپایی در طی زمان ادامه می‌یابد. بنا بر این بر خلاف تصور، برخورد با معترضان و جلوگیری از حق قانونی آنان اعتراض‌ها را «جمع» نمی‌کند بلکه «کشدار» می‌کند. در واقع همچون «دونل» بازاری می‌شوید که بدون سلاح در گِل به نبرد خود ادامه می‌دهید. «دونل در گِل» ادامه دارترین نوع مواجهه است چون هیچکس نمی‌تواند دیگری را از بین ببرد. البته ممکن است گفته شود که اگر برخورد نکنیم موج گسترش می‌یابد. در پاسخ می‌توان گفت:

اولاً، بیان اعتراض از خشم می‌کاهد و در صورت رسیدگی به مطالبات احتمال کشدار بودن را می‌کاهد.

ثانیاً، عدم برخورد، احساس همدلی بین طرفین را بیشتر می‌کند. در هنگامه «دونل در گِل» شفقت، «راه حل» مناسبی است و خشونت، «نا راه حل».

ثالثاً، قانون، اعتراضات غیرخشونت‌آمیز را منع نکرده است. مگر آنکه اساساً نخواهید هیچ تغییری در رویه انسدادی خود به عمل آورید. خب! در این صورت خود می‌دانید و مملکتان؟ همین.

چه باید کرد؟

۱. راه حل اساسی و دراز مدت یک راه حل سیاسی- اجتماعی است و گشایش آغوش به تنوع سیاسی- فرهنگی ایرانیان. شماری از راه حل‌های حقوقی و سیاسی را پیش از این بیان کرده‌ام. اینک برخی راه‌های مقطعی:

۲. اینکه منبری‌های مشهور شیپور تحریک بنوازند و با لفاظی‌های میان‌تهی بر آتش کینه بیافزایند باید متوقف شود. این لفاظی‌ها شماری از جوانان را بیش از پیش تحریک می‌کند و بهانه برای جنایت‌کارانی فراهم می‌کند که خود در پشت صحنه نشسته‌اند. انبار مهمات زخم‌های توده‌ای را فعال نکنید. لفاظی‌های شما «کاتالیزور است» که فقط بشکه‌های باروت دردها و زخم‌ها را به هم متصل می‌کند. هنوز نمی‌دانید که با جامعه چه کرده‌اید. از مشاهدات میدانی چنین برمی‌آید که «سیاست جدیت» در دستور کار قرار گرفته است. این سیاست که در نوع مواجهه خیابانی متجلی شده است اگر چه ممکن است برخی را بترساند و از کارزار به کنار بکشانند اما مهمترین آسیب آن این است که نه تنها «دونل» را طولانی‌تر می‌کند بلکه «خودی»‌ها را هم بشدت بیزار می‌کند. «راه حل توده‌ای» را که جمهوری اسلامی تا کنون برای مقابله با اعتراضات بکار می‌برده است از استراتژی‌های فصل‌منزاعه کنار می‌گذارد یا حداقل آن را بسیار کم‌رنگ می‌کند. کنار گذاشتن مردم برای کشور و نظام خطرناک است؛

هر چند قابل پیش‌بینی بود. شمار گسترده‌ای از این جوانان از جنس دیگری‌اند. اینها را باید شناخت. اینان سرشار از کینه‌های گوناگون و آرزوهای ناشناخته‌اند که به گفت‌نیاید. بشکه‌هایی باروتی از اینان در جامعه وجود دارد. این بشکه‌ها به هم متصل‌اند. سعی کنید به مطالبات رسیدگی کنید نه اینکه بشکه‌ها را ناخنک بزنید. شما با خانه‌های تیمی گروهک‌های «سکتاریست»

دهه ۶۰ مواجه نیستید که از جامعه بریده بودند. شمار وسیعی از اینان هم به لحاظ فرهنگی و هم به لحاظ نیازهای اولیه زندگی تحت فشارند و مهمتر آنکه به همه اقشار و لایه‌های جامعه متصل‌اند؛ چون در خانواده و کوچه و بازارند. اساساً زرادخانه «فکری» آنان خانواده است. اینها را تحریک نکنید. اساساً شما اینان را نمی‌شناسید. به قول آن مقام مسئول «دچار فلج تحلیلی» شده‌اید.

اساساً نمی‌توانید با اینان گفتگو کنید؛ مگر کسانی دیگر. نیروهای مدنی را هم که برای خود باقی نگذاشته‌اید که بتوانند پا درمیانی کنند. در سال‌های گذشته کلیپ‌هایی از نوجوانان و جوانان در فضای مجازی می‌دیدم که سرشار از کینه و نفرت و خشم و خشونت بودند. در حیرت بودم از اینکه نوجوانانی غیرسیاسی این چنین خشونت طلب شده‌اند. اینک، اما، همه آنها در هم آمیخته‌اند و گویی فصل مشترکشان نفرت از وضع موجود است. سخنان محیرالعقول و میان‌تهی برخی از سخنران‌ها که به وفور در فضای مجازی منتشر است اتفاقاً یکی از عوامل شکل‌گیری آنان بوده است.

کارکرد برخی از این سخنران‌ها و منبری‌ها چریک‌پروری بوده است. اینان خود بخشی از مساله‌اند و اینکه در مناظر رسمی و در صدا و سیما «تریبون خشونت» می‌گیرند تنها بشکه‌های باروت را به هم متصل می‌کند.

۴. چنین روزهایی را با دامنه‌ای بسیار وسیعتر برای دوران جابجایی قدرت پیش‌بینی می‌کردیم. اختصاص به این برهه و این کشور ندارد. به دلایلی، پس از یک دوران طولانی از ثبات، در هنگام «گسست قدرت و ریاست» امکان وقوع شورش و هرج و مرج و

مرج خشونت آمیز و قتل و غارت هست. آنچه که این هفته ها رخ داد نشان داد که در آینده ای نه چندان دور چه می تواند رخ دهد؛ اگر اهل عبرت و پیش بینی باشیم.

۵. در سوی معترضان چه می توان گفت؟ البته به آنان هیچ دسترسی نداریم و مطالب ما را نه می شنوند و نه می خوانند. آنها آنقدر متنوع اند و ناشناس که نمی دانیم چه بگوییم. ما فقط می توانیم به اندک شهروندان فرهیخته ای که نوشته های ما را می خوانند توصیه هایی تقدیم کنیم: در جمع های خانوادگی یا در گروه های شبکه های مجازی تلاش کنید که آنان را از خشونت پرهیز دهید؛ تاریخ را به معترضان یادآور شوید؛ «نهضت روشنگری و مدنیت برای پرهیز از خشونت در عین حق اعتراض» برای جوانان و نوجوانان راه اندازی کنید تا از خشونت پرهیزند و مرز خود را از آتش افروزان جدا کنند. هر یک از ما قطعاً با شماری از نوجوانان و جوانان در تماسیم و بویژه در شبکه های اجتماعی می توانیم با آنان گفتگو کنیم.

حال که فضای رسانه رسمی در ید افراد خاص قرار گرفته است و به فضای رسمی رسانه ای دسترسی ندارید حداقل در گفتگوهای چهره به چهره یا مجازی می توانید اثر گذار باشید. مهم آن است که موج خشم و نفرت نوجوانی، فرهیختگان ما را هم با خود نبرد.

مهمترین ویژگی معترضان، اثر پذیری رسانه ای آنان از خارج از کشور است. ما باید بتوانیم به آنان این هشدار را بدهیم که خون آنان به صورت حساب های دلاری برای برخی خارج نشینان تبدیل نشود. هرگونه اغتشاش و خشونت نقض غرض است و هیچ خیری در آن نیست. اینکه کودک ده ساله به قتل برسد، کردستان به خون کشیده شود، خانه امن یک خانواده در کامپاران و مهلباد مورد تعرض قرار گیرد، یا اینکه جوانی را به شکلی فجیع بکشند و جنازه او را در جاده کرج بر زمین بکشند با هیچ منطق انسانی سازگار نیست.

باید این هشدار را نیز بدهیم که تمهیدات اسراییل و آمریکا و پایان برجام و لفاظی های کشور آذربایجان و همسایگی طالبان و آشوبگری عربستان و بازی های روسیه و بی تدبیرهای داخل، همه و همه، زمینه جنگی همه جانبه برای ایران فراهم کرده است؛ هر چند این هشدار را در درجه نخست باید به مسئولان خودمان بدهیم.

شبکه جامعه‌شناسی

Socionet